

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 11 sierpnia 2020 r.

Pozycja 35

POSTANOWIENIE z dnia 22 lipca 2020 r. Sygn. akt P 23/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz – przewodniczący
Krystyna Pawłowicz
Julia Przyłębska
Wojciech Sych
Michał Warciński – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 22 lipca 2020 r., pytania prawnego Sądu Rejonowego w Obornikach, czy:

- 1) art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ w związku z art. 758 w związku z art. 759 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie, w jakim przyznaje komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia, czy upłynął, nie będąc przerwany, termin przedawnienia dochodzonego przez wierzyciela roszczenia i, w razie pozytywnego rozstrzygnięcia tego zagadnienia, kompetencję do odmowy wszczęcia egzekucji, jest zgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji,
- 2) art. 804 § 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim przyznaje organowi egzekucyjnemu kompetencję do orzekania w przedmiocie przedawnienia roszczenia, o którego przedawnieniu orzeczono już prawomocnym orzeczeniem sądowym, jest zgodny z art. 2 Konstytucji,
- 3) art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek innych okoliczności niż przerwanie biegu przedawnienia, oraz w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek nieudokumentowanego przerwania biegu przedawnienia, jest zgodny z art. 2 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Sąd Rejonowy w Obornikach, I Wydział Cywilny (dalej: sąd pytający) w postanowieniu z 19 listopada 2019 r. (sygn. akt I Co 938/19) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, które dotyczyło kwestii, czy art. 804 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) jest zgodny z art. 2, art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji.

1.1. Pytanie prawne zostało złożone w związku z następującym stanem faktycznym: Postanowieniem z 24 września 2019 r., komornik sądowy odmówił wszczęcia egzekucji, z wniosku wierzyciela przeciwko dłużnikowi, w części dotyczącej odsetek za okres od 12 grudnia 2008 r. do 16 września 2016 r. Swoje rozstrzygnięcie komornik oparł na treści art. 804 § 2 k.p.c., w uzasadnieniu podnosząc, że wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 1¹ k.p.c., czyli dokumentu potwierdzającego przerwanie biegu przedawnienia. Uzupełniając sąd pytający wskazał, że z tytułu wykonawczego, którym jest nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, wynikało, że pozwany (dłużnik) ma zapłacić powodowi (wierzycielowi) obok świadczenia głównego, odsetki umowne od 12 grudnia 2008 r. do dnia zapłaty. Na postanowienie komornika wierzyciel wniósł skargę. W toku jej rozpoznawania sąd pytający powziął wskazane w *petitum* postanowienia wątpliwości konstytucyjne, skutkujące zadaniem pytania prawnego.

1.2. Na tle rozpatrywanej sprawy wątpliwości sądu pytającego co do zgodności z Konstytucją budzi regulacja przewidziana w art. 804 § 2 k.p.c., m.in. w zakresie przyznania kompetencji komornikowi do rozstrzygnięcia, czy upłynął, nie będąc przerwany, termin przedawnienia egzekwowanego przez wierzyciela roszczenia, a tym samym wydania postanowienia o odmowie wszczęcia egzekucji.

W uzasadnieniu postanowienia sąd pytający wskazał, że zgodnie z art. 175 ust. 1 Konstytucji, to sądy, szczególnie w sprawach cywilnych, mają kompetencję do wiążącego rozstrzygnięcia sporów o prawo, w których przynajmniej jedną ze stron jest jednostka lub inny podmiot. Przyznał, że sprawowanie wymiaru sprawiedliwości może zostać wyjątkowo powierzone organom pozasądowym, jedynie wówczas, gdy przemawia za tym „konstytucyjnie legitymowany cel”, który mieści się w granicach jego realizacji, a status osoby, której powierzono pełnienie czynności sędziowskich, odpowiada „wzorowi niezawisłości”, wynikającemu z konstytucyjnych przepisów dotyczących statusu sędziego. Sąd pytający podkreślił, że jedynym wyjątkiem od reguły sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez „zwyczajne” sądy jest, zgodnie z art. 175 ust. 2 Konstytucji, dopuszczalność ustanowienia sądów wyjątkowych lub trybu doraźnego na czas wojny. Zdaniem sądu pytającego, fakt ten przemawia nie tylko za niedopuszczalnością powierzenia organom pozasądowym sprawowania wymiaru sprawiedliwości w okresie pokoju, ale również jest sprzeczny z art. 10 Konstytucji, w którym wyraźnie wskazano, że ustroj Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej. Sąd pytający podkreślił, że podstawy do ustanawiania ustawowych wyjątków od reguły sądowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie może stanowić art. 31 ust. 3 Konstytucji, gdyż nie odnosi się on do przepisów ustrojowych, takich jak art. 175 ust. 1 Konstytucji.

Dokonując historycznego ujęcia zaistniałego problemu sąd pytający przypomniał, że: „[w] świetle przepisów k.p.c. obowiązujących do dnia 20.08.2019 r., komornik sądowy nie był uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym, w tym [w] szczególności nie miał kompetencji do rozstrzygnięcia, czy egzekwowana

przez niego wierzytelność uległa przedawnieniu. Jeżeli dłużnik był przekonany, że egzekwowana wierzytelność uległa przedawnieniu, to mógł się bronić za pomocą wytoczenia powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. W konsekwencji o tym, czy roszczenie uległo przedawnieniu, rozstrzygano w ramach dwuinstancyjnego postępowania sądowego”. Sąd pytający wskazał, że tak ujęty stan normatywny uległ zmianie na skutek nowelizacji k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469). I tak, w ocenie sądu pytającego, zgodnie z art. 804 § 2 k.p.c., jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, a wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 1¹ k.p.c., organ egzekucyjny na mocy postanowienia odmawia wszczęcia egzekucji.

Zestawiając ze sobą przytoczone przepisy, sąd pytający doszedł do przekonania, że komornik sądowy rozstrzyga o niedopuszczalności egzekucji ze względu na wynikający z treści tytułu wykonawczego nieprzerwany upływ terminu przedawnienia. Takie ujęcie problemu prowadzi, zdaniem sądu pytającego, do dwóch wniosków. Po pierwsze, stanowi to sprawowanie wymiaru sprawiedliwości, co jest wyłączną kompetencją niezawisłych sądów, zgodnie z art. 175 ust. 1 Konstytucji. Po drugie, z uwagi na rodzaj sporu, który ma charakter cywilny bez elementu publicznoprawnego, powinien on być w całości rozpatrywany przez sąd, a nie organ egzekucyjny. Tymczasem, w opinii sądu pytającego, to „[o]d rozstrzygnięcia komornika sądowego zależy, czy roszczenie majątkowe wierzyciela zostanie uznane za prawo egzekwowalne, czy też stanowić będzie *nudum ius*, nie dając wierzycielowi możliwości realizacji jego interesów”.

1.3. Rozpatrując powyższą sprawę, sąd pytający zwrócił uwagę, że art. 804 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim przyznaje organowi egzekucyjnemu kompetencje do orzekania w przedmiocie przedawnienia roszczenia, o którego przedawnieniu orzeczono już prawomocnym orzeczeniem sądowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji. Zdaniem sądu pytającego, „[t]rwłość rozstrzygnięcia sądowego w przedmiocie przedawnienia roszczenia majątkowego jest obecnie pozorna”. Następnie podkreślił, że pomimo prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym – będącego podstawą sformułowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego – komornik sądowy odmówił wszczęcia egzekucji roszczenia, wskazując, że w tym zakresie roszczenie wierzyciela uległo przedawnieniu. Wobec tego, w ocenie sądu pytającego „osoba, której sprawa została (teoretycznie) ostatecznie rozstrzygnięcia nie ma bowiem *de lege lata* pewności, czy rozstrzygnięcie jest aby na pewno ostateczne i nie zostanie skutecznie zakwestionowane przez organ pozasądowy – komornika sądowego”.

1.4. Ponadto sąd pytający zarzucił niezgodność art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ k.p.c. w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek innych okoliczności niż przerwanie biegu przedawnienia, oraz w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek nieudokumentowanego przerwania biegu przedawnienia, z art. 2 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Podniósł, że oprócz zasady poprawnej i przyzwoitej legislacji, zasady ochrony praw słusznie nabytych czy zakazu tworzenia uprawnień pozornych (*nudum ius*), które można wyprowadzić z art. 2 Konstytucji, „[w] przepisach tych zakodowane zostało także prawo każdej jednostki do ochrony jej praw majątkowych”. W świetle swoich ustaleń, sąd pytający doszedł do przekonania, że „za niezgodne z Konstytucją RP muszą zostać uznane takie regulacje, które z jednej strony przyznają określone prawo podmiotowe, a z drugiej nie przewidują narzędzi jego skutecznej realizacji. Oczywiście sprzeczne z ustawą zasadniczą są też takie normy podkonstytucyjne, które unie-

możliwiają lub ograniczają realizację przyznanych wcześniej przez prawodawcę praw podmiotowych”.

1.5. Czyniąc uwagi *de lege lata* na tle obowiązywania art. 804 § 2 k.p.c., sąd pytający zauważył, że „organ egzekucyjny ma obowiązek odmówić wszczęcia egzekucji w przypadku, gdy termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął”. Wyjątek od tej zasady stanowi, zdaniem sądu pytającego, sytuacja, gdy wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia. W dalszej części swojej analizy stwierdził, iż obowiązek odmowy wszczęcia egzekucji, na gruncie omawianego przepisu, dotyczyć będzie również sytuacji, gdy dłużnik nie podniósł skutecznie zarzutu przedawnienia lub zrzekł się tego prawa (art. 117 § 2 k.c.). Jego zdaniem, podobna sytuacja zachodzi w wypadku, gdy bieg przedawnienia nie rozpoczął się albo uległ zawieszeniu (art. 121 k.c.), został wstrzymany (art. 122 k.c.), bądź też nastąpiło jego przerwanie, ale wierzyciel nie może tego faktu udowodnić za pomocą stosownego dokumentu (art. 123 k.c.).

Sąd pytający stwierdził, że okoliczności te nie mogą być uwzględnione przez sąd w toku rozpoznawania skargi na czynność komornika, gdyż kontroli sądu podlega jedynie jej legalność, tj. czy postanowienie zostało wydane z naruszeniem art. 804 § 2 k.p.c. Wskazując na mankamenty tego przepisu, doszedł do przekonania, że taka sytuacja prowadzi do „powstania nowej kategorii uprawnień naturalnych – wierzytelności nieprzedawnionych (...), skutkującej pojawieniem się w polskim systemie prawnym nowej kategorii uprawnień pozornych, stanowiących złudzenie praw podmiotowych – niby istniejących, ale nieegzekwowalnych”. Wierzycielowi bowiem przysługuje prawo podmiotowe, które nie uległo przedawnieniu, ale z uwagi na treść kwestionowanego przepisu, nie może być przez niego skutecznie egzekwowane. Jak podkreślił, art. 804 § 2 k.p.c. znajduje zastosowanie zarówno do wierzytelności powstałych od dnia jego wejścia w życie, jak i tych, które powstały, zanim zaczął on obowiązywać.

Na poparcie swojej argumentacji sąd pytający wskazał sytuacje wierzycieli, których wierzytelności powstały przed nowelizacją k.p.c., w wyniku czego utracili swoje prawo do ich egzekwowania (np. z uwagi na zrzeczenie się przez dłużników zarzutu przedawnienia). Taka sytuacja, zdaniem sądu pytającego, narusza konstytucyjne prawo do ochrony innych niż własność uprawnień majątkowych (art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji), a sam art. 804 § 2 k.p.c. pozbawia pewne kategorie praw majątkowych ochrony prawnej. Ponadto obowiązywanie kwestionowanych przepisów k.p.c. nie znajduje uzasadnienia w treści art. 31 ust. 3 Konstytucji.

2. W piśmie z 28 lutego 2020 r. Prokurator Generalny, zajmując stanowisko w sprawie, wniósł o stwierdzenie, że art. 804 § 2 w związku z art. 791¹ w związku z art. 758 k.p.c. w zakresie, w jakim przyznaje komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia, czy upłynął, nie będąc przerwany, termin przedawnienia dochodzonego przez wierzyciela roszczenia, a w razie pozytywnego rozstrzygnięcia tego zagadnienia, kompetencję do odmowy wszczęcia egzekucji, jest zgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji. Natomiast w pozostałym zakresie wniósł o umorzenie postępowania na mocy art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

2.1. W uzasadnieniu swojego stanowiska Prokurator Generalny stwierdził, że pytanie prawne dotyczące czy art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ k.p.c. w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek innych okoliczności niż przerwanie biegu przedawnienia, oraz w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek

nieudokumentowanego przerwania biegu przedawnienia, jest zgodny z art. 2 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, wobec braku wykazania związku przyczynowego pomiędzy pytaniem prawnym a rozpatrywaną sprawą, nie spełnia przesłanki funkcjonalnej. Jego zdaniem okoliczność ta stanowi samodzielną i nieusuwalną przeszkodę do wydania wyroku przez Trybunał Konstytucyjny, co rodzi konieczność umorzenia postępowania w tym zakresie.

2.2. W opinii Prokuratora Generalnego, także w wypadku pytania prawnego dotyczącego czy art. 804 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim przyznaje organowi egzekucyjnemu kompetencję do orzekania w przedmiocie przedawnienia roszczenia, o którego przedawnieniu orzeczono już prawomocnym orzeczeniem sądowym, jest zgodny z art. 2 Konstytucji, postępowanie powinno zostać umorzone. Podniósł, że: „[s]ensem wprowadzenia przepisów art. 782¹ § 1 pkt 2) k.p.c., art. 804 § 2 k.p.c. – ale także art. 825 pkt 1¹ k.p.c. – jest większa niż dotychczas ochrona osób, które są dłużnikami przedawnionych wierzytelności”. Przywołując stanowisko doktryny, Prokurator Generalny wskazał na złamanie dotychczasowej reguły, że postępowanie klauzulowe jest postępowaniem formalnym, w toku którego nie podlega badaniu roszczenie objęte tytułem wykonawczym. Zaznaczył, że dotyczy to obowiązującej w postępowaniu egzekucyjnym reguły, zakazującej badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Pomimo tak zaprezentowanej krytyki, Prokurator Generalny podkreślił, że regulacja ta „nie wskazuje jednak na niekonstytucyjność wprowadzonych do k.p.c. norm”.

Podjmując próbę wykładni zakwestionowanego przez sąd pytający art. 804 § 2 k.p.c., Prokurator Generalny wskazał na treść art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. podnosząc, że treści obu przepisów są terminologicznie różne. Po pierwsze, art. 804 § 2 k.p.c. odnosi się do badania przez organ egzekucyjny tytułu wykonawczego, a nie okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego, jak ma to miejsce w wypadku zastosowania art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. Po drugie, ma ono miejsce po pozytywnym przejściu przez wierzyciela etapu nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności przez sąd, tj. po zweryfikowaniu, czy roszczenie nim objęte nie uległo przedawnieniu. Zdaniem Prokuratora Generalnego, należy przyjąć, że komornik, wbrew temu, co podnosi sąd pytający, nie jest uprawniony do badania kwestii, które były przedmiotem badania sądu klauzulowego na podstawie art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. Jego zdaniem, kwestię tę należy oceniać przez pryzmat wykładni systemowej i funkcjonalnej, a nie ograniczać się wyłącznie do wykładni językowej. Należy przy tym mieć na uwadze założenie o racjonalności ustawodawcy oraz pamiętać o konieczności zachowania wewnętrznej spójności systemu prawnego.

Tymczasem, jak zaakcentował Prokurator Generalny, sąd pytający w pytaniu prawnym zaprezentował jedynie wykładnię językową art. 804 § 2 k.p.c. i na niej oparł zarzuty niekonstytucyjności tego przepisu. Taki zabieg doprowadził, jego zdaniem, do nadania zakwestionowanej normie treści sprzecznej z konstytucyjnym porządkiem prawnym. Następnie Prokurator Generalny stwierdził, że „przepis ów nie znajduje się w normatywnej próżni, lecz funkcjonuje w odpowiednim otoczeniu normatywnym i oceniony w tym otoczeniu (...) jest normą czytelną, spełniającą wymogi stawiane przez wskazany w *petitum* pytania prawnego wzorzec kontroli konstytucyjnej”.

2.3. Odnosząc się do wątpliwości sądu pytającego, dotyczących tego, czy art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ w związku z art. 758 w związku z art. 759 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim przyznają komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia, czy upłynął, nie będąc przerwany, termin przedawnienia dochodzonego przez wierzyciela roszczenia i, w razie pozytywnego rozstrzygnięcia tego zagadnienia, kompetencję do odmowy wszczęcia egzekucji, jest zgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji, Prokurator Generalny zauwa-

zył, że pełna treść normy prawnej, która została przez niego zakwestionowana, dekodowana winna być z pozostałymi ze sobą w związku art. 804 § 2, art. 797 § 1¹ i art. 758 k.p.c. Prokurator Generalny przyznał, że art. 804 § 2 k.p.c. jest „[z]byt ubogi treściwo, by można było odczytać z niego normę, której konstytucyjność kwestionuje sąd pytający”. Jego zdaniem, z tej grupy przepisów, należy również wyeliminować art. 759 § 1 k.p.c., gdyż wprowadza do k.p.c. bliżej niezdefiniowane przez polskiego ustawodawcę pojęcie „czynności egzekucyjnych”. Analizując stanowisko doktryny, Prokurator Generalny za zasadne uznał przyjęcie, że czynności podejmowane przez komornika sądowego na podstawie art. 804 § 2 k.p.c., nie są czynnościami egzekucyjnymi. Nadto, „cała instytucja badania terminu przedawnienia obowiązku objętego tytułem egzekucyjnym, jest przeniesieniem do etapu postępowania egzekucyjnego elementu postępowania rozpoznawczego”, co przemawia za wyłączeniem art. 759 § 1 k.p.c. w tym zakresie. Uzasadniając swoje stanowisko, Prokurator Generalny przypomniał, że Konstytucja nie definiuje pojęcia „wymiaru sprawiedliwości”, pozostawiając je doktrynie i orzecznictwu. Przyjął, że pod pojęciem tym należy rozumieć w myśl art. 175 ust. 1 Konstytucji wiążące rozstrzyganie sporów o prawo, w których przynajmniej jedną ze stron jest jednostka lub inny podmiot podobny. Jednocześnie wskazał, że działanie to należy tylko i wyłącznie do sądów. Następnie zwrócił uwagę na związek pomiędzy normą zawartą w art. 45 ust. 1 i normą wynikającą z art. 175 ust. 1 Konstytucji, wskazując na treść takich pojęć jak „sprawa” i „spór o prawo”, które stanowią o istocie „wymiaru sprawiedliwości”.

2.4. Konkludując, Prokurator Generalny przyznał, że: „konstytucyjna wyłączność sądów w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości nie oznacza, że organy nie będące władzą sądowniczą nie mogą podejmować jakichkolwiek rozstrzygnięć w sprawach (sporach o prawo) dotyczących jednostki (lub podmiotu podobnego). Pojęcie «wymiaru sprawiedliwości» odnosi się bowiem do rozstrzygania w sprawach w sposób wiążący i ostateczny, dlatego dokonywanie w owych sprawach rozstrzygnięć nieposiadających takich przymiotów, nie musi być traktowane jako branie udziału w «wymiarze sprawiedliwości». Warunkiem koniecznym, jest jednak, by rozstrzygnięcie owej sprawy w sposób ostateczny należało do sądu, posiadającego przymioty, o których mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji”. Wskazując na treść art. 767 § 1 k.p.c. zaznaczył, że na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, od którego orzeczeń przysługują środki odwoławcze. Ostatecznie więc, regulacja art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹, w związku z art. 758 k.p.c., zdaniem Prokuratora Generalnego, jest zgodna ze wzorcem kontroli podniesionym przez sąd pytający, tj. art. 175 ust. 1 Konstytucji.

3. W piśmie z 20 stycznia 2020 r. udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym zgłosił Rzecznik Praw Obywatelskich. Wniósł o stwierdzenie, że art. 804 § 2 k.p.c. jest niezgodny z art. 2 i art. 175 ust. 1 Konstytucji. Następnie 3 kwietnia 2020 r. zmodyfikował swoje dotychczasowe stanowisko w ten sposób, że ograniczył dotychczasowy zarzut, wskazując, że art. 804 § 2 k.p.c., w zakresie, w jakim przyznaje komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia o przedawnieniu roszczenia, jest niezgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji. Kwestionując jego zgodność ze wskazanym wzorcem kontroli, przyznał, że charakter sporu sprowadza się do kilku wniosków. Po pierwsze, brak jest racji publicznoprawnych stojących za tym, że „ustawodawca zdecydował się na szczególny przywilej, związany z przedawnieniem «rozstrzyganym» w postępowaniu egzekucyjnym”, które uwzględniane jest przez sąd – za wyjątkiem roszczeń skierowanych przeciwko konsumentowi – wyłącznie na zarzut (art. 117 § 2 i 2¹ k.c.), podczas gdy komornik ma obowiązek uwzględnić przedawnienie z urzędu. Po drugie, procesowy charakter sporu o przedawnienie jako sprawy nie zmienia „techniczna” okoliczność, czy wierzyciel może przedstawić „dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia”, o jakim mowa w art. 797 § 1¹ oraz

art. 804 § 2 k.p.c. Po trzecie, pojęcie „sprawy” jest paralelne z pojęciem „sporu o prawo”, co rodzi konieczność przyjęcia takiej interpretacji, że spór o przedawnienie stanowi „sprawę” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji.

3.1. Kwestionując zakres normy wskazany w art. 804 § 2 k.p.c. w świetle art. 175 ust. 1 Konstytucji, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na konieczność rozróżnienia czynności podejmowanych przez sąd w ramach „sprawowania wymiaru sprawiedliwości”, od czynności, które ich nie stanowią. Wskazał na fakt, że komornik sądowy podejmując decyzje o przedawnieniu – w istocie rozstrzyga spór o prawo, co konstytucyjnie zastrzeżone jest dla sądów.

3.2. Podsumowując swoje uwagi na temat statusu prawnego komornika, Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził, że nie jest to organ powołany do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, czyli rozpoznawania spraw w rozumieniu art. 45 Konstytucji. Nie korzysta on bowiem z gwarancji niezależności i niezawisłości, zapewnianych przez rozdział VIII Konstytucji wyłącznie sędziom. Zaznaczył, że w wypadku skargi na czynności komornika, kwestią rozstrzyganą przez sąd nie jest spór pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem, ale zgodność z prawem działań komornika. Następnie zwrócił uwagę, że istnieje ścisły związek pomiędzy skargą na czynności komornika a nadzorem prawidłowości przebiegu egzekucji, przewidzianym przez art. 759 § 2 k.p.c., podejmowanym przez sąd z urzędu.

4. Marszałek Sejmu, w piśmie z 26 czerwca 2020 r., w imieniu Sejmu, wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Odnosząc się do analizowanego zakresu zaskarżenia oznaczonego w *petitum* postanowienia sądu pytającego w zakresie, w jakim art. 804 § 2 k.p.c. przyznaje organowi egzekucyjnemu kompetencję do orzekania w przedmiocie przedawnienia roszczenia, o którego przedawnieniu orzeczono już prawomocnym orzeczeniem sądowym, Marszałek Sejmu zwrócił uwagę na brak przywołania w uzasadnieniu pytania prawnego jakichkolwiek przykładów z orzecznictwa, które wskazywałyby na występowanie utrwalonej praktyki stosowania art. 804 § 2 k.p.c., nadającej wspomnianemu przepisowi zaskarżony (niekonstytucyjny) sens normatywny. Jego zdaniem, przyczyną takiego stanu rzeczy jest stosunkowo krótki okres jego obowiązywania, który uprawnia do stwierdzenia, że żadna interpretacja tego przepisu nie mogła się jeszcze ugruntować. Badając kierunek wykładni art. 804 § 2 k.p.c., Marszałek Sejmu wskazał, że norma odczytana przez sąd pytający, iż organ egzekucyjny upoważniony jest do ponownego badania kwestii przedawnienia roszczenia, która stanowiła już przedmiot prawomocnego rozstrzygnięcia sądu, nie jest jedyną, jaką można wyprowadzić z tego przepisu. Marszałek Sejmu przyznał, że jego brzmienie jest wprawdzie obarczone pewnym brakiem ścisłości, jednakże „ciążący na komorniku sądowym obowiązek zbadania, czy nie doszło do przedawnienia, ma być realizowany na bazie «treści tytułu wykonawczego» (oraz ewentualnie dokumentu, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia), a nie treści tytułu egzekucyjnego, ani tym bardziej na podstawie okoliczności faktycznych ustalonych w postępowaniu rozpoznawczym”. Taka interpretacja nie daje komornikowi sądowemu podstaw do badania przedawnienia roszczenia, jeżeli w sądowym postępowaniu rozpoznawczym zarzut przedawnienia nie został podniesiony albo uwzględniony. Marszałek Sejmu oceniając powierzenie komornikowi tego rodzaju materialnoprawnej kompetencji, zwrócił uwagę, że również przedstawiciele doktryny prawa nie znajdują w tej instytucji zagrożenia dla trwałości wyroków sądowych. Przytaczając kolejne stanowiska, przyznał wprawdzie, że zwraca się uwagę na „nieudolność” w budowie tego przepisu, wobec braku jego zsynchronizowania z przepisami kodeksu cywilnego dotyczącymi przedawnienia, jednakże powinien on być „interpretowany maksymalnie restryktywnie”. Dlatego „badanie przez organ egzekucyjny, czy

roszczenie stwierdzone tytułem wykonawczym dołączonym do wniosku egzekucyjnego nie uległo przedawnieniu, ogranicza się wyłącznie do treści tego tytułu”. Marszałek Sejmu przywołał treść orzeczeń, jakie zapadły w sprawach, w których sądy miały możliwość odniesienia się do znaczenia znowelizowanych przepisów k.p.c., w tym art. 782¹ § 1 k.p.c., wskazując, że organy wymiaru sprawiedliwości w przypadku odmowy nadania klauzuli wykonalności, wobec przedawnienia roszczenia, przyjmują trzy- lub sześciolatek termin przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem w postaci prawomocnego orzeczenia sądu, o którym stanowi art. 125 § 1 k.c. (por. postanowienia: Sądu Okręgowego w Suwałkach z 11 lutego 2020 r., sygn. akt I Cz 47/20, oraz Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 26 września 2019 r., sygn. akt X GCo 109/19). Zdaniem Marszałka Sejmu, stosując wnioskowanie *a minori ad maius* uprawnione jest stwierdzenie, że jeżeli w powyższych sprawach sądy nie uznały się za właściwe do weryfikowania okoliczności upływu przedawnienia w całym okresie poprzedzającym dzień złożenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, to tym bardziej nie przyjęłyby takiego rozumienia odnośnie do art. 804 § 2 k.p.c.

W ocenie Marszałka Sejmu, przemawia to za tym, że tak zaproponowany kierunek interpretacji jest zgodny z zasadą demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) oraz dyrektywą interpretacyjną zakazującą zawężającej wykładni prawa do sądu, którego elementem składowym jest prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia. Tak więc w stosunku do analizowanego zakresu zaskarżenia nie została spełniona przesłanka funkcjonalna, ponieważ przedmiotem pytania prawnego nie jest treść normatywna art. 804 § 2 k.p.c. utrwalona w procesie stosowania prawa, ale wyłącznie jeden z wariantów interpretacyjnych tej regulacji.

4.1. Marszałek Sejmu, weryfikując dopuszczalność badania konstytucyjności art. 804 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek innych okoliczności, niż przerwanie biegu przedawnienia oraz w zakresie, w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek nieudokumentowanego przerwania biegu przedawnienia z art. 2 Konstytucji, zwrócił uwagę również na brak wystąpienia relewancji będącej istotą przesłanki funkcjonalnej. Podkreślił, że w rozpoznawanej sprawie wierzyciel nie domaga się uwzględnienia żadnej z wymienionych przez sąd pytający okoliczności potencjalnie mogących ingerować w bieg terminu przedawnienia jego roszczeń. Jego zdaniem fakt wszczęcia egzekucji na bazie tytułu wykonawczego wskazuje na to, że *in casu* o upływie przedawnienia roszczeń stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądu nie mogło być mowy.

4.2. Oceniając zarzut ujęty w pytaniu prawnym, dotyczącym zgodności art. 804 § 2 k.p.c. z art. 175 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim „przyznaje komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia, czy upłynął, nie będąc przerwany, termin przedawnienia dochodzonego przez wierzyciela roszczenia i, w razie pozytywnego rozstrzygnięcia tego zagadnienia, kompetencję do odmowy wszczęcia egzekucji”, Marszałek Sejmu przywołał orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w tym zakresie, wskazując, że „rozstrzygnięcie odnośnie do upływu przedawnienia roszczenia (sporu o prawo), podjęte w postępowaniu egzekucyjnym przez organ pozasądowy – komornika sądowego, nie może być uznane za sprawowanie wymiaru sprawiedliwości, w konstytucyjnym rozumieniu tego pojęcia”. W jego ocenie, na tle Konstytucji istotne jest nie samo przyznanie komornikowi sądowemu kompetencji do podejmowania określonych rozstrzygnięć (w sprawie upływu przedawnienia egzekwowanego roszczenia i odmowy wszczęcia egzekucji), lecz ewentualne nieobjęcie tego typu aktów stosowania prawa kontrolą sądową. Marszałek Sejmu zwrócił uwagę, że kontrola sądowa odmowy wszczęcia egzekucji ze względu na przedawnienie roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym ma swoją bezpośrednią podstawę prawną w art. 767 k.p.c., natomiast zażalenie na postanowienie sądu – w kwestionowanym art. 804 § 2 zdanie drugie k.p.c. Mar-

szalek Sejmu wskazał, że przepis ten jest uznawany przez niektórych przedstawicieli doktryny za zbędny (*superfluum*), ponieważ postanowienie, o którym wspomina, jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie, a to oznacza, że przysługuje na nie zażalenie na podstawie art. 394 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., zaś sama odmowa wszczęcia egzekucji ze względu na przedawnienie roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym nie kończy postępowania egzekucyjnego. Podkreślił, że podstaw jego umorzenia upatruje się w art. 355 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., co znajduje potwierdzenie w art. 825 pkt 1¹ k.p.c.

4.3. Marszałek Sejmu, poprzestając na odnotowaniu tych kwestii, podkreślił, że mimo ustawy nowelizującej k.p.c. podtrzymywany jest nadal pogląd, iż skargą na czynności komornika nie można skutecznie zwalczać podejmowanych przez niego czynności, które naruszają „jedynie” prawo materialne. Tak zaprezentowane stanowisko Marszałek Sejmu poparł treścią pkt 5 pouczenia do załącznika do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 listopada 2018 r. w sprawie określenia wzoru i sposobu udostępniania urzędowego formularza skargi na czynności komornika (Dz. U. poz. 2296) w myśl którego „Przedmiotem skargi może być czynność komornika albo zaniechanie dokonania czynności przez komornika, które są niezgodne z przepisami prawa procesowego. (...) Jeżeli strona kwestionuje istnienie obowiązku objętego tytułem wykonawczym (np. twierdzi, że dług został splecony albo roszczenie się przedawniło), to powinna wnieść pozew o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 Kodeksu postępowania cywilnego”.

W dalszej części swoich wywodów Marszałek Sejmu wyjaśnił, że w treści skargi na czynności komornika nie zgłasza się zarzutów merytorycznych, ale jedynie wskazuje na uchybienia natury procesowej, dotyczące przebiegu postępowania egzekucyjnego. Jego zdaniem, zarzuty względem art. 804 § 2 k.p.c. w odniesieniu do art. 175 ust. 1 Konstytucji winny być konstruowane w sposób odwołujący się do ich rodzajów (formalne czy materialne), które mogą być podnoszone w skardze na czynności komornika sądowego.

Reasumując swoje stanowisko, Marszałek Sejmu stwierdził, że komornik sądowy w rozpatrywanej sprawie wykroczył poza sferę przyznanych mu kompetencji, a zakwestionowany art. 804 § 2 k.p.c. nie dał mu podstawy prawnej do weryfikowania i korygowania ustaleń sądu dokonanych w postępowaniu rozpoznawczym. Przypomnił, że nie jest dopuszczalne inicjowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym za pomocą pytań prawnych kontroli generalno-abstrakcyjnej. Uznał, że nie wydaje się możliwe ani celowe modyfikowanie wskazanego przez sąd pytający zakresu art. 804 § 2 k.p.c., który miałby być niezgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji. Zaznaczył, że w tym wypadku, skarga na czynności komornika może zostać rozpatrzona przez sąd w oparciu o kryteria formalne, a więc ustalenia granic kompetencji przyznanych organowi egzekucyjnemu przez zaskarżony przepis oraz ewentualnego ich przekroczenia.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Uwagi wstępne.

Merytoryczne rozstrzygnięcie zagadnienia przedstawionego w pytaniu prawnym skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego wymaga spełnienia przez to pytanie przesłanek procesowych uregulowanych w art. 193 Konstytucji oraz w art. 52 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK). Niniejsze pytanie prawne nie spełnienia wszystkich przesłanek merytorycznego rozpoznania pytania prawnego sądu w trybie art. 193 Konstytucji.

2. Przesłanki dopuszczalności merytorycznego rozpoznania pytania prawnego.

Zgodnie z art. 193 Konstytucji, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Rozwijając regulację konstytucyjną, art. 52 u.o.t.p.TK określa warunki formalne, którym powinno odpowiadać pytanie prawne.

Z powołanych przepisów wynika, że pytanie prawne powinno spełniać trzy przesłanki – podmiotową, przedmiotową oraz funkcjonalną. Przesłanka podmiotowa jest spełniona, jeżeli pytanie prawne wnosi sąd.

Z kolei przesłanka przedmiotowa określa przedmiot i wzorzec kontroli (przepis Konstytucji, ratyfikowanej umowy międzynarodowej, ustawy). Przedmiotem pytania prawnego może być tylko taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego wywrze wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą postawiono pytanie prawne. W zależności więc od treści ewentualnego rozstrzygnięcia o zgodności lub niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą normy wskazanej w pytaniu prawnym, inne powinno być rozstrzygnięcie sądu pytającego (por. wyroki TK z: 16 listopada 2004 r., sygn. P 19/03, OTK ZU nr 10/A/2004, poz. 106; 15 grudnia 2008 r., sygn. P 57/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 178; 16 grudnia 2008 r., sygn. P 17/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 179; 19 lutego 2008 r., sygn. P 49/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 5 oraz postanowienie z 18 lutego 2009 r., sygn. P 119/08, OTK ZU nr 2/A/2009, poz. 22).

Przesłanka funkcjonalna ma być wyrazem związku odpowiedzi Trybunału Konstytucyjnego na pytanie prawne sądu z toczącą się przed tym sądem sprawą. Między odpowiedzią na pytanie prawne a sprawą rozstrzyganą przez sąd pytający musi zachodzić istotna prawna relewancja. Jest to bezpośrednia zależność między treścią kwestionowanego przepisu a stanem faktycznym sprawy, w związku z którą zadano pytanie prawne. Trybunał Konstytucyjny, przyjmując pytanie prawne do rozpoznania, rozpatruje, czy jego odpowiedź będzie miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Przedmiotem pytania prawnego może być bowiem tylko taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego wpłynie na treść rozstrzygnięcia sprawy, w związku z którą przedstawiono pytanie prawne. Postępowanie zainicjowane pytaniem prawnym stanowi kontrolę prawa związaną z konkretną sprawą, toczącą się przed sądem, gdy na gruncie tej sprawy pojawiła się wątpliwość co do zgodności z Konstytucją przepisu, który ma być zastosowany w tej właśnie sprawie. Brak przesłanki funkcjonalnej ma wpływ na kognicję Trybunału, stanowi przeszkodę formalną w przeprowadzeniu pełnej, merytorycznej kontroli zaskarżonych przepisów (por. postanowienia TK z: 29 marca 2000 r., sygn. P 13/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 68; 10 października 2000 r., sygn. P 10/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 195; 27 kwietnia 2004 r., sygn. P 16/03, OTK ZU nr 4/A/2004, poz. 36; 15 maja 2007 r., sygn. P 13/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 57; 6 listopada 2008 r., sygn. P 60/07, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 164; 20 listopada 2008 r., sygn. P 18/08, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 168 oraz 10 grudnia 2008 r., sygn. P 39/08, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 187 oraz wyroki TK z: 6 marca 2002 r., sygn. P 7/00, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 13; 30 maja 2005 r., sygn. P 7/04, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 53).

Niezależnie od trafności postawionych zarzutów wobec przedmiotu kontroli, niespełnienie którejkolwiek z przesłanek pytania prawnego stanowi przeszkodę procesową przeprowadzenia merytorycznej kontroli zgodności z Konstytucją przedmiotu kontroli, i powoduje konieczność umorzenia postępowania przed Trybunałem z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku (por. wyrok TK z 19 kwietnia 2011 r., sygn. P 41/09, OTK ZU nr 3/A/2011, poz. 25).

Według utrwalonego stanowiska Trybunału na sędzie pytającym spoczywa powinność stosownego do charakteru sprawy wykazania spełnienia przesłanek pytania prawnego (por. postanowienia TK z: 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 40; 26 lipca 2012 r., sygn. P 17/12, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 95 oraz wyrok z 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33).

3. Przedmiot i wzorce kontroli.

Sąd pytający poddał kontroli zgodności z Konstytucją art. 804 § 2, art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ oraz art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ w związku z art. 758 w związku z art. 759 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.). Jako wzorce kontroli wskazano art. 2, art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji.

4. Ocena dopuszczalności merytorycznego rozpoznania pytania prawnego.

W niniejszej sprawie pytanie prawne, każdy z jego poszczególnych punktów, spełnia przesłankę podmiotową; pytanie prawne zostało bowiem skierowane przez sąd – Sąd Rejonowy w Obornikach.

Niemniej przedmiotowe pytanie prawne nie spełnia we wszystkich trzech punktach przesłanki funkcjonalnej, a w związku z tym – także przesłanki przedmiotowej. Między ewentualną odpowiedzią Trybunału na przedstawione pytanie prawne a rozstrzygnięciem sądu pytającego nie zachodzi istotny związek prawny, w ujęciu prezentowanym w utrwalonym orzecznictwie Trybunału. Tym samym przedmiotem kontroli uczyniono przepis, którego ewentualna niezgodność z Konstytucją nie miałaby znaczenia dla wyniku sprawy toczącej się przed sądem pytającym.

Trybunał, jako organ działający na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji), ma kompetencję do oceny, czy istotnie zgodność z Konstytucją przepisu zakwestionowanego w pytaniu prawnym ma znaczenie dla treści orzeczenia mającego rozstrzygnąć sprawę, w której zadano pytanie prawne. Do zadań Trybunału Konstytucyjnego nie należy wprowadzić wskazywanie sądom, które przepisy winny znaleźć zastosowanie w konkretnej sprawie, ale z drugiej strony teza, że o tym, czy dany przepis może być przedmiotem pytania prawnego, decyduje wyłącznie sąd stawiający pytanie, prowadziłaby do możliwości obejścia art. 193 Konstytucji przez wymaganie od Trybunału Konstytucyjnego rozstrzygnięcia pytań prawnych dotyczących kwestii, które nie mają bezpośredniego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed sądem (por. wyrok TK z 20 października 2010 r., sygn. P 37/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 79).

Ze stanu faktycznego sprawy wynika, że komornik odmówił wierzycielowi wszczęcia egzekucji co do odsetek zasądzonych nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym, nie z powodu przedawnienia odsetek wskutek upływu terminu przedawnienia po wydaniu tytułu wykonawczego (prawomocnemu nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności), ale z powodu upływu terminu przedawnienia przed zasądzeniem tych odsetek. Komornik zatem, mimo rozstrzygnięcia sprawy przez sąd prawomocnym orzeczeniem, ponownie ocenił stan faktyczny i prawny roszczeń w zakresie ich przedawnienia, i orzekł, że uległy przedawnieniu. Stwierdził także, że wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym stanowi art. 797 § 1¹ k.p.c., świadczącego o przerwaniu biegu terminu przedawnienia roszczeń o odsetki. Biorąc powyższe pod uwagę, komornik odmówił wszczęcia egzekucji we wskazanym zakresie, powołując się na art. 804 § 2 k.p.c.

Zdaniem sądu pytającego wykładnia językowa art. 804 § 2 k.p.c. nakazuje przyjąć, że komornikowi przysługuje kompetencja do ponownej oceny stanu faktycznego i prawnego, na podstawie których sąd w postępowaniu rozpoznawczym wydał rozstrzygnięcie w sprawie.

Wbrew stanowisku sądu pytającego, wykładnia art. 804 § 2 k.p.c. nie powinna ograniczać się do skorzystania z metody językowej. Jeżeli bowiem metoda ta nie daje jednoznacznego wyniku, albo daje wynik jednoznaczny, ale nieracjonalny, dysfunkcjonalny, niespójny systemowo, niedający się pogodzić w szczególności z normami wynikającymi z aktów prawnych wyższego rzędu, w tym przede wszystkim z Konstytucją, należy sięgnąć do innych metod wykładni, a więc do metody systemowej, funkcjonalnej, a nawet historycznej i porównawczej (w tym ostatnim wypadku jednak z dokładnym uwzględnieniem szczególnych wymagań tej metody). Stosowanie poszczególnych metod wykładni, ich sekwencja, muszą jednak zawsze mieścić się w ramach powszechnie akceptowanych kanonów prawnych. Prawidłowo przeprowadzoną wykładnię można stwierdzić dopiero wtedy, gdy spełnia powyższe wskazane wymagania wszechstronnej analizy.

Należy zgodzić się z uwagą, że zawarte w art. 804 § 2 k.p.c. pojęcie „dochodzonego roszczenia” z językowego punktu widzenia sugeruje, że komornik może badać samą zasadność roszczenia, o którego egzekucję wnosi wierzyciel. Dochodzenie roszczenia następuje bowiem na etapie postępowania rozpoznawczego – procesu o zasądzenie świadczenia. Na rozłączność znaczeniową pojęć dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia wskazuje w szczególności art. 123 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.; dalej: k.c.). Dochodzenie roszczenia następuje w innym postępowaniu niż jego zaspokojenie. Można byłoby więc przypuszczać, że komornik może ponownie badać zasadność roszczenia jak sąd w postępowaniu rozpoznawczym.

Jednakże zastosowanie wykładni systemowej oraz funkcjonalnej bez większych kontrowersji prowadzi do wniosku, że art. 804 § 2 k.p.c. nie pozwala na ponowne badanie kwestii przedawnienia roszczenia, które zostało rozstrzygnięte w postępowaniu rozpoznawczym. Za stanowiskiem takim przemawia położenie art. 804 § 2 k.p.c. wśród przepisów cywilnego postępowania egzekucyjnego oraz kontekst art. 804 § 1 k.p.c., zgodnie z którym organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Ta rudymetarna zasada procesu cywilnego stanowi o rozdziale funkcji postępowania rozpoznawczego oraz egzekucyjnego. Stwierdzone w postępowaniu rozpoznawczym roszczenie, w postępowaniu egzekucyjnym nie może być już dochodzone (jego zasadność nie może być badana), ale wyłącznie zaspokajane. Artykuł 804 § 2 k.p.c. należy do przepisów regulujących cywilne postępowanie egzekucyjne, których funkcją jest realizacja stwierdzonych autorytetem państwa roszczeń w procesie toczącym się na zasadach ogólnych (postępowaniu rozpoznawczym), z wszelkimi związanymi z tym gwarancjami procesowymi. Wzruszenie prawomocnego rozstrzygnięcia sądu po przeprowadzeniu takiego postępowania mogłoby nastąpić jedynie w drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia (skarga kasacyjna, skarga o wznowienie postępowania), a nie na etapie postępowania egzekucyjnego (przez czynność organu egzekucyjnego, w niniejszym przypadku – komornika). Zasadę tę pośrednio potwierdza także w szczególności art. 840 § 1 pkt 2 *in principio* k.p.c. Według tego przepisu dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. W myśl tego przepisu w rachubę wchodzi badanie, na skutek wniesienia powództwa (przeciwegzekucyjnego), tylko przedawnienia, które mogło nastąpić już po powstaniu tytułu egzekucyjnego. Tym bardziej trudno przyjąć, że komornik zgodnie z art. 804 § 2 k.p.c. może samodzielnie ponownie badać, czy dochodzone uprzednio przed sądem roszczenie, wbrew jego rozstrzygnięciu tej kwestii, się przedawniło.

Taka wykładnia nie daje się zatem utrzymać, zważywszy na wyniki zastosowania metody systemowej oraz funkcjonalnej. Zasady rozdzielnosci postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego nie może więc przekreślić niefortunne, by nie stwierdzić – z gruntu błędne teoretycznie – pojęcie „dochodzonego roszczenia”, użyte w art. 804 § 2 k.p.c. Jedno błędne

wyrażenie nie może prowadzić do podważenia podstaw procesu cywilnego, mających długą i ugruntowaną tradycję w polskiej myśli prawniczej, legislacyjnej oraz orzecznictwie. Reasumując, wykładnia art. 804 § 2 k.p.c. nie dopuszcza badania przez komornika zagadnienia przedawnienia roszczenia, które zostało stwierdzone w merytorycznym orzeczeniu kończącym postępowanie rozpoznawcze (orzeczeniu, które w postępowaniu egzekucyjnym stanowi już tytuł egzekucyjny – art. 777 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. bieg terminu przedawnienia ulega przerwaniu przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Z kolei w myśl art. 124 § 2 k.c. w razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym albo przez wszczęcie mediacji, przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone. To znaczy, że bieg terminu przedawnienia roszczenia stwierdzonego orzeczeniem sądu (tytułem egzekucyjnym) biegnie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wieńczącego postępowanie (powstania tytułu egzekucyjnego).

Przedawnienie roszczeń stwierdzonych w szczególności prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju, także roszczeń które obejmują świadczenia okresowe, podlega regulacji art. 125 § 1 k.c. Natomiast przedawnienie roszczeń stwierdzonych w innej postaci tytułach egzekucyjnych (w szczególności aktach notarialnych, w których dłużnik poddał się egzekucji), podlega ogólnie przepisom k.c. normującym instytucję przedawnienia.

Dyskusyjny jest okres przedawnienia biegnącego od powstania tytułu egzekucyjnego, objętego kognicją organu egzekucyjnego (komornika) na podstawie art. 804 § 2 k.p.c. W rachubę wchodzi okres liczony od dnia powstania tytułu egzekucyjnego albo od dnia nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności (powstania tytułu wykonawczego). Trybunał jedynie odnotowuje to zagadnienie, nie zajmując co do niego stanowiska, ponieważ dla wyników niniejszego postępowania nie miałyby to znaczenia.

Biorąc powyższe pod uwagę, ze stanu faktycznego sprawy wynika, że komornik przekroczył kompetencje przyznane mu w art. 804 § 2 k.p.c., badając ponownie kwestię przedawnienia dochodzonego przed sądem roszczenia, które zostało już przez sąd prawomocnie rozstrzygnięte. Sąd pytający nie stanął zatem wobec wypadku zastosowania przez komornika przepisu, którego zgodność z Konstytucją podał w wątpliwość, ale wobec faktu naruszenia przez komornika art. 804 § 2 k.p.c., co równoznaczne jest z jego niezastosowaniem w sprawie. Formalne, techniczne powołanie przepisu w uzasadnieniu danego rozstrzygnięcia nie jest bowiem tożsame z rzeczywistym zastosowaniem przepisu w danej sprawie, a więc z realną subsumcją. Już z tego powodu postanowienie komornika, jako bezpodstawne, podlegało uchyleniu.

Ewentualne orzeczenie Trybunału o niezgodności zaskarżonego przepisu z Konstytucją doprowadziłoby zatem do takiego samego skutku dla sprawy, jaki wyniknąłby ze stwierdzenia przez sąd, że komornik przekroczył kompetencję wynikającą z tego przepisu – uchylenia postanowienia komornika o odmowie wszczęcia egzekucji.

W tych okolicznościach, między odpowiedzią Trybunału na pytanie prawne co do zgodności z Konstytucją art. 804 § 2 k.p.c., ujętego samodzielnie lub w związku z innymi przepisami wskazanymi w pytaniu prawnym (art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ w związku z art. 758 w związku z art. 759 § 1 k.p.c.; art. 804 § 2 w związku z art. 797 § 1¹ k.p.c.), a rozstrzygnięciem sprawy zawisłej przed sądem pytającym nie zachodzi relewantny związek, wymagany przez art. 193 Konstytucji (art. 52 u.o.t.p.TK). Od odpowiedzi Trybunału na pytanie prawne sądu nie zależy bowiem rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem pytającym.

Niniejsze pytanie prawne nie spełniło więc przesłanki funkcjonalnej ani przesłanki przedmiotowej (zaskarżono przepis, co do którego orzeczenie o niezgodności z Konstytucją nie miało by znaczenia dla wyniku postępowania toczącego się przed sądem pytającym). W niniejszym postępowaniu przed Trybunałem wydanie wyroku było zatem niedopuszczalne, dlatego postępowanie to zostało umorzone (art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.